

K vprašanju stvarne korealnosti.

Spisal dr. Karol Triller.

V zadnjem času storil se je v društvu „Pravniku“ hvalevredni sklep, da se bodo na društvenih večerih kontradiktorično razpravljali vnaprej določeni praktični slučaji. — Prvi tak večer vršil se je dne 19. decembra pret. leta in sicer je bil na dnevnem redu sledeči že v 11. številki „Slovenskega Pravnika“ ex 1894 naznanjeni slučaj:

„Nekdo razproda svoje zemljišče, pri katerem je vknjižena zastavna pravica za posojilno tirjatev kreditnega zavoda N trem osebam: A, B in C. Nobeden izmed kupcev ne prevzame te tirjatve v svojo plačilno obljubo, ampak vsaki koj plača vso kupnino prodajalcu, kateri se obveže v jednom letu preskrbeti pri vseh treh vložkih, na katerih ostane začasno za navedeno tirjatev vknjižena vkupna zastavna pravica, izbris te zastavne pravice. Prodajalec tega ne stori, pa tudi tirjatve ne plača in, ker je med tem obubožal ter pri njem ni ničesar dobiti, toži kreditni zavod N jedino le kupca A s hipotekarno tožbo za ves znesek ter dobi od njega popolno plačilo. A sedaj s tožbo zahteva, naj mu povrneta B in C razmerno njegov potrošek, s katerim je razbremenil tudi njuna zemljišča.“ — Tožnika je imel zastopati pisec teh vrstic, toženca pa je branil gospod dr. J. Babnik.

Debata, ki se je razvila na podlagi „inrotulovanih“ govorov obeh strank, bila je toli živahna, pravna mnenja pa so bila toli različna, da se mi vidi vredno tudi še javno izprožiti izredno zanimivo pravno vprašanje, na katerem temelji navedeni slučaj, to je vprašanje o stvarni korealnosti.

Tožnik je v svoji tožbi zaradi lažjega pregleda pred vsem suponoval, da je kupnina za A-jevo zemljišče znašala 1200 gld., za B-jevo 800 gld. in za C-jevo 400 gld., ter da je tirjatev kre-

Za obnovo

Univerzitetne biblioteke

v Ljubljani

podaril Društvo „Pravnik“

ditnega zavoda, plačana po A-ju, znašala okroglo 900 gld. Nadalje se je soglasno suponovalo, da A od kreditnega zavoda ni prejel cesije, temveč pobotnico.

A zahteval je torej, sklicujé se na poplačilo cele tirjatve kreditnega zavoda, od B-ja 300 gld., od C-ja pa 150 gld. povračila in to proti eksekuciji na sozastavljeni zemljišči v vrsti potične zastavno-pravne vknjižbe. To svojo zahtevo utemeljeval je sledeče:

§ 896. obč. drž. zak. določuje, da sme solidarni sodolžnik, ki plača ves dolg, zahtevati od sodolžnikov, ne da bi se mu morala posebej odstopiti pravica upnikova, razmerno povračilo in sicer, ako ni določenega ničesar drugzega, po enakih delih. To zakonito določilo, ustanavljajoče poseben pravni naslov, uporabno je tudi za slučaj vkupne hipotekarne obveze, kakoršen je predležeči. Pravno razmerje skupno obvezanih hipotekarnih dolžnikov, rectius hipotek smatrati je namreč za nekako stvarno korealnost, tako, da tista skupna hipoteka, ki je vsled pravice upnikove, iskati in dobiti plačilo cele tirjatve iz vsake hipoteke, bila oproščena plačila, s tem še ni rešena pravnih obvez, utemeljenih v zakonito določeni pravni korealnosti sami. Načelo stvarne korealnosti je zakonodajalec izrecno vsprejel v § 27. konk. reda, na kateri se je tožnik v drugi vrsti per analogiam skliceval.¹⁾ — Nadalje je opiral tožnik svojo zahtevo tudi na § 1042. obč. drž. zak. češ, da sta bila B in C ravnotako kakor on po zakonu obvezana, dopustiti poplačilo cele tirjatve kreditnega zavoda iz svojih zemljišč in da bi vsled tega na njegovo škodo obogatela, ako bi ne smel od njiju tirjati primernega povračila. Gledé reparticije zahtevanega povračila skliceval se je tožnik še posebej na § 37. konk. reda, ter je naglašal, da je dolžnik tirjatve kreditnega zavoda, ker personalni dolžnik ne pride več v poštev, sedaj le še zastavljeno posestvo, oziroma njega A-, B- in C-ju prodani deli in da imajo ti posamezni deli med seboj po meri svoje suponovane vrednosti ($\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$) jamčiti za plačilo. Tudi za zahtevo plačila v vrsti vknjižbe vkupne zastavne pravice je konečno per analogiam uporaben § 37. konk. reda ter ta zahteva niti ne tangira pravic poznejših

¹⁾ Vide odločbo najvišjega sodišča z dne 16. avgusta 1883, št. 6883, G. U. W. 9536.

hipotekarnih upnikov, ki so itak morali v poštev jemati celo vknjiženo tirjatev kreditnega zavoda.

Tožena ugovarjala sta tožbi: 1.) da je načeloma neutemeljena. 2.) da razmerje, po katerem se zahteva povračilo, ni pravo.

Ad 1. Naš državljanski zakon ne pozna stvarne korealnosti in § 896. l. c. uporaben je jedino le na osebne sodolžnike *ex contractu*; to jasno dokazuje § 891. *ibid.*: „Ako obljubi več oseb“ Med A-, B- in C-jem pa nedostaje vsake pravne zveze *ex contractu*. Tožnik bi se bil bolje skliceval na § 1359. *ibid.*, a tudi ta ne more rešiti njegove tožbe, ker ima v mislih le take poroke, ki so sporazumno prevzeli poroštvo. Tudi na § 1042. *ibid.* se tožnik ne more sklicevati, ker ni plačal tujega dolga in istotako ne na § 1041. *ibid.* Po § u 15. zemljeknjiž. zak. ima upnik pravico, zahtevati popolno plačilo iz vsake vkupnih hipotek in s tem dana mu je implicite tudi pravica jedno ali drugo vkupnih hipotek oprostiti plačila. *Beneficium divisionis* na korist lastnikom vkupnih hipotek zemljeknjižni zakon naravnost izključuje. Vide tudi § 112. *ibid.* (*in fine*) in § 443. obč. drž. zak.; § 37. konk. reda pa je uporaben le za slučaj izvršilne prodaje vsaj jedne vkupnih hipotek ter vrhu tega velja le za upnike, ne pa tudi za lastnike hipotek.

Ad 2. Tudi raz svoje stališče zamogel in smel bi tožnik zahtevati povračilo le po glavah, kar bi bilo važno, ako bi se suponovale vrednosti posameznih hipotek drugačno. Načelo §-a 37. konk. reda tudi v tem pogledu ne velja za lastnika hipoteke; potem pa mu ostane le še § 896. obč. drž. zak., ki določuje repartitijo po glavah, ako se ni kaj družega določilo, in v predležečem slučaju se ni ničesar.

Tekom debate se je konečno od tretje strani tožniku tudi ugovarjalo, da je sam zakrivil svojo škodo, ker je brez garancije zaupal prodajalcu, da bo dolg kreditnega zavoda plačal, in da mora vsled tega sam trpeti zle nasledke svoje neprevidnosti in malomarnosti.

To so bili poglobitni meritorični ugovori, formalno-pravni pa so se dogovorno v nemar puščali, ker je bila naloga debate le ta, razvozlati materijalno-pravno vprašanje, tičočo v suponovanem slučaju.

Pri glasovanju se je sicer večina izrekla za toženca, češ, da de lege lata tožbi ni moči ugoditi; a navzlic temu današnjega poročevalca razlogi, na podlagi katerih sta se toženca tožbi upirala, niso prepričali ter sem jaz marveč slej ko prej mnenja, da je tožbena zahteva v glavni stvari kakor tudi gledé načela repartitije povračila vseskozi utemeljena.

Res je sicer, da načelo stvarne korealnosti gledé hipotekarnih sodolžnikov v državljanski zakon ni izrecno vsprejeto, a to je povsem naravno, kajti pravni institut vkupne zastave v sedanji obliki se je točneje razvil stoprav pozneje in uveljavil ga je pravo za pravo stoprav novi zemljeknjižni zakon! Na drugi strani pa nikakor ni resnica, da je beneficium divisionis ustanovljen v §-u 869. obč. drž. zak. odmenjen le sodolžnikom *ex contractu*, kakor sta toženca izvajala iz uvodnih besed §-a 891. *ibid.* („ako več oseb obljudi . . .“). § 1302. *ibid.* in § 389. k. pr. r. kakor tudi nekateri mlajši kazenski zakoni (n. pr. minist. naredba z dne 20. januarja 1860, št. 28. drž. zak.) itd. izrecno dovoljujejo isti beneficium tudi sodolžnikom *ex delicto*. V predležečem slučaju pa so A, B in C tudi nekako sodolžniki *ex delicto*, ker je malomarnost vseh treh pri sklepanju kupnih pogodb povzročila, da se je kreditni zavod N kot upnik moral držati le hipoteke. Zakaj bi torej tudi za ta slučaj *per analogiam* ne bil uporaben § 1302. obč. drž. zak., ki določuje, da imajo škodo, povzročeno po zgrešku (*Versehen*) trpeti vsi povzročevalci po meri svojega zgreška. Mera pa je tu vrednost posameznih odkupljenih zemljišč, kajti le to vrednost je vsak kupec riskiral, le nanjo morala je biti naperjena njegova *diligentia*. S tem ovržen je zlasti tudi preje omenjeni ugovor od tretje strani.

A ne gledé na to zadnjo argumentacijo ne najdem zakonitega razloga, zakaj bi se smela dobrota, kakoršno zakon izrecno dovoljuje sodolžnikom *ex contractu* in *ex delicto*, odrekati stvarnim sodolžnikom. Saj vendar § 7. obč. drž. zak. izrecno določuje, da se mora pri pravnih slučajih, ki se ne dajo rešiti niti po besedah, niti po zmislu zakona, ozirati na slične v zakonu ustanovljene slučaje in na razloge drugih sorodnih zakonov oziroma v zadnji vrsti celo na naravno-pravna načela. To določil je že na sebi zakon pro futuro gledé na vedno ekstenzivneje se razvijajoče pravno življenje. Da je pa predležeči slučaj

zelo sličen onemu §-a 1302. ibid. in da je gledé razmerja vkupnih hipotek § 37. konk. reda „soroden“ zakon, tega mi pač nihče ne bo oporekal. — Zakaj bi se torej ta določila per analogiam ne dala in ne smela uporabljati tudi na predležeči slučaj, utemeljen v pravnem institutu, kakoršnega državljanski zakon še ni poznal?

§ 1359. obč. drž. zak. v resnici tudi iz tistih razlogov podpira tožbeno zahtevo; da pa za uporabo §-a 1042. ibid. ne dostaje baje kriterija tujega dolga, to mi tudi ne gre v glavo. Plačani dolg bil je pač A-ju isto toliko tuj, kakor B-ju in C-ju, namreč v toliko, v kolikor je presegal vrednost ostalih dveh, in s plačilom celega dolga ni izpolnil le svoje, temveč tudi B- in C-jevo, torej tujo zakonito obvezo. Sicer se pa tožniku na to določbo zakona niti ni treba vzklicevati, kakor hitro velja zanj per analogiam § 896. ibid. § 15. zemljeknjiž. zakona pa govori le o pravicah hipotekarnega upnika, ki v tem slučaju niso niti dvomljive niti prepirne.

To gledé vprašanja načelne vpravičenosti tožbe.

Gledé vprašanja reparticije pa mislim, da je sploh in že po naravi stvari izključeno vsako drugo razmerje ter vpravičeno jedino le ono, opirajoče se na vrednost sozastavljenih zemljišč, kajti tu gre za stvarno obvezane objekte. Reparticija po glavah bila bi zategadelj kričeča krivica, ker je vsaka vkupna hipoteka dolžna plačilo le do svoje vrednosti, vse skupaj med seboj torej po razmeri teh vrednostij. V tem pogledu je pač že izraženo jasno načelo v §-u 37. konk. reda in tega načela se je po zmislu §-a 7. obč. drž. zak. držati tudi za predležeči slučaj.

Konečno usojam se opozarjati še na odločbo najvišjega sodišča z dne 13. julija 1858, št. 6879 (G. U. W. 593). V dotičnem slučaju, popolnoma sličnem predležečemu, prejel je A od plačanega upnika mesto pobotnice cesijo, ter je potem s hipotekarno tožbo zahteval plačilo cele tirjatve iz B-jeve hipoteke. Najvišje sodišče pa je tožbeno zahtevo zavrnilo, pridržec izrecno tožniku pravico vložiti drugo tožbo. Ta pridržek bi pač ne imel zmisla, ako bi bil izključen tu vsak regres, kakor trdita v predležečem slučaju toženca. Po mojem prepričanju bi moral v tem zadnjem slučaju tožnik zmagati, ako bi se postavil na stališče, da je s poplačilom cele hipotekarne tirjatve po njem ugasnil tisti del te tirjatve, ki odgovarja vrednosti njegove sohipoteke v primeri

z ostalimi ter bi zahteval od lastnikov ostalih sohipotek le povračilo ostanka tirjatve po razmerji vrednostij teh ostalih sohipotek — to pa ne temeljem cesije temveč ex titulo regresa per analogiam §-a 869. obč. drž. zak. Takisto je najvišje sodišče v tej zadnje navedeni odločbi tudi precej jasno namignilo, češ, da je cesija kot taka v tem slučaju bila brez pravnega pomena ter sama na sebi (tožnik sezidal je svojo zahtevo izključno nanjo, češ, da je ž njo pridobil vse pravice prvotnega upnika) ne more vpravičiti zahteve plačila. — Tu je torej tožnik, zanašajoč se preveč na cesijo, zgrešil pravi tožbeni naslov; iz tega pa je razvidno tudi, da je pravno stališče prvega hipotekarnega sodolžnika, zahtevajočega regres od ostalih, isto, naj je prejel od plačanega upnika pobotnico ali pa cesijo. Zadnja mu kot taka nič ne hasne!

To v odgovor tistim gospodom, ki so ugovarjali, da je v predležčem slučaju A postopal neprevidno, ker od kreditnega zavoda ni zahteval cesije, češ, da bi bilo potem njegovo stališče nasproti B-ju in C-ju lažje.

S tem skušal sem podpreti glavne razloge, govoreče za to, da je tožba A-jeva, opirajoča se na princip stvarne korealnosti, vpravičena tudi de lege lata in ne le de aequitate.

Pravniška kronika 1894. leta.

Med najtežavnejše naloge sedanje pravniške žurnalistike spada gotovo sestavljanje in pisanje pravniške kronike; kajti če primanjkuje komu gradiva — primanjkuje ga gotovo pravniškemu kronistu.

Tudi preteklo leto je državni zakonik, o deželnih zakonih nam tudi letos ni mogoče govoriti, precej debel zvezek, toda njegova vsebina za pravnika nima posebne zanimljivosti.

Finančna uprava zavzema v državnem zakoniku preteklega leta prvo mesto. Zanima nas pred vsem naredba z dne 21. marca št. 58. drž. zak., ki govori o kolekovanji prošenj, tičočih se pri glasiltve tirjatev h konkurzom. Tudi vodnikov po gorah niso